

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XXV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

*Delibero
arbitrio se-
cundum se
sive in ge-
nerali.
Definitio
liberi arbi-
trii.*

Iam vero ad propositum redeamus, scilicet, ad liberi arbitrii tractatū: quod Philosophi defini- entes dixerunt, liberum de voluntate iudicium, quia potestas ipsa & habilitas voluntatis & ratio- nis, quam supra diximus esse liberum arbitrium, libera est ad vtrumlibet: quia libere potest moueri ad hoc, vel ad illud. Liberum ergo dicitur arbitrium, quantum ad voluntariè moueri, & spontaneo appetitu ferri potest ad ea quæ bona vel mala iudicat, vel iudicare valet.

*Quod liberum arbitrium non pertinet nisi ad futu-
rum nec ad omne futurum.*

Hoc autem sciendum est, quod liberum arbitrium ad præsens vel ad præteritum non refertur, sed ad futura contingentia. Quod enim in præ- senti est, determinatum est, nec in potestate nostra est, vt tunc sit vel non sit quando est. poteste- nim non esse, vel aliud esse postea: sed non potest non esse dum est, vel aliud esse dum est, id est, quo est: sed nō in futuro an hoc sit, vel illud, ad pote- statem liberi arbitrii spectat. Nec tamen omnia futura sub potestate liberi arbitrii veniunt, sed ea tantum quæ per liberum arbitrium possunt fieri, vel non fieri. Si quis enim tale quid velit ac dispo- nat facere, quod in eius nullatenus sit potestate, vel quod sine ipsius dispositione æquè fieret, in hoc ipse liberum non habet arbitrium.

*Quod supraposita descriptio liberi arbitrii non conuenit Deo,
nec his qui glorificati sunt.*

Et quidem secundum prædictam assignatio- nē, in eis tantū videtur esse liberū arbitrium, qui voluntatē mutare, & in cōtraria possunt desleete- re: in quorū videlicet potestate est, eligere bonum vel malum, & vtrumlibet secundum electionē fa- cere

eere vel dimittere. Secundum quod nec in Deo, nec in his omnibus, qui tanta beatitudinis gratia sunt roborati, ut iam peccare nequeant, liberum arbitrium esse nequit. Sed quod Deus liberum arbitrium habeat August. docet, ita inquit: Certe Deus ipse nunquid quoniam peccare non potest, ideo liberum arbitrium habere negand⁹ est? *Aug. ca. 30. in medio lib. 22. de civitat. Dei*

Amb. quoque ait, Paulus dicit, quia omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult, i. pro liberæ voluntatis arbitrio non pro necessitatis obsequio. *Ambr. in medio ca. 3. li. 2. de fide tom. 2.*

Qualiter in Deo accipitur liberum arbitrium. D

Sed aliter accipitur liberum arbitrium in creatore, quam in creaturis. Dei etenim liberum arbitrium, dicitur eius sapientissima & omnipotens voluntas, quæ non necessitate, sed libera voluntate omnia facit prout vult. Ideoque Hier. attendens non ita esse liberum arbitrium in Deo, sicut est in creaturis, ab ipso videtur liberum arbitrium excludere, in Hom. quadam de fil. prod. dicens: Solus Deus est in quem peccatum non cadit, nec cadere potest. Cætera, cum sint liberi arbitrii, in vtramque partem flecti possunt. Dū ait, cætera, indicat liberum arbitrium sicut est in cæteris. non ita esse in Deo. *Hieron. ad Dam. papam circa finem, Tom. 3. Luca 15.*

Quod angeli & sancti qui tam beati sunt, habent liberum arbitrium. E

Angeli vero & sancti, qui iam cum Domino feliciter viuunt, atque ita gratia beatitudinis confirmati sunt, ut ad malum flecti nec velint nec possint, libero arbitrio non carent, vnde Aug. ait. Sicut prima immortalis fuit, quam peccando Adam perdidit, posse non mori, ita primum liberum arbitrium, posse non peccare, nouissimum, non posse peccare. Postea in ench. Sic oportebat prius hominem fieri, ut bene velle posset, & male. Postea vero sic erit, ut male velle non possit: nec ideo carebit libero arbitrio. Multo quippe liberi⁹ erat ar- *Aug. lib. 22. de ciuit. ca. 30. in medio. August. in princip. ca. 105. in Enc. Tom. 1.*

Cc 4 bitrium

bitrium, quod omnino non poterit seruire peccato. Neque aut voluntas nō est, aut libera dicenda non est, qua beati sic esse volumus, vt esse miseri non solum nolimus, sed nequaquam prorsus vel le possimus. Sicut ergo anima nostra non habet nolle infelicitatem, ita nolle iniquitatem semper habitura est. Sed ordo seruandus fuit: quo Deus voluit ostendere quam bonum sit animal rationale, quod etiam peccare possit: quamuis sit melius quod peccare nō possit. Ecce his verbis euidenter astringitur, quod post beatitudinis cōfirmationem erit in homine liberum arbitrium, quo peccare nō poterit: & nunc in angelis est, & in sanctis qui cū Domino sunt: & tantō vtique liberius, quanto à peccato immunius, & ad bonum proni⁹. Quo enim quisque ab illa peccati seruitute, de qua scripū est: Qui facit peccatū, seru⁹ est peccati: longi⁹ abstinet, tātō in eligēdo bonū liberi⁹ habet iudiciū. Unde si diligenter inspiciatur, liberum videtur dici arbitrium, quia sine coactione, & necessitate valet appetere vel eligere quod ex ratione decreuerit.

Joannis 8. d.

De libertatis arbitrii differentia secundum diuersa tempora.

Ex prædictis perspicuum sit, quod maior fuit libertas arbitrii 1. quam 2. & 3. multo maior quam 2. vel 1. Prima enim libertas arbitrii fuit, in qua poterat peccare, & non peccare. Vltima vero erit, in qua poterit non peccare, & non poterit peccare. Media vero, in qua potest peccare, & non potest nō peccare: ante reparationem etiam mortaliter, post reparationem vero saltem venialiter.

De quatuor statibus liberi arbitrii in homine.

Et possunt in homine notari 4. status liberi arbitrii. Ante peccatum enim ad bonum nil impediebat, ad malum nil impellebat. Nō habuit infirmitatē ad malū, & habuit adiutorium ad bonū.

Tunc

Tunc sine errore ratio iudicare, & voluntas sine difficultate bonum appetere poterat, post peccatum vero ante reparationem gratiæ, præmitur à concupiscentia & vincitur, & habet infirmitatē in malo, sed non habet gratiam in bono: & ideo potest peccare, & non potest nō peccare, etiam damnabiliter: post reparationem verò, ante confirmationem præmitur à concupiscentia, sed non vincitur: & habet quidem infirmitatem in malo, sed gratiam in bono: vt possit peccare propter libertatem & infirmitatem: & possit non peccare ad mortem propter libertatem, & gratiam adiuuātem, nondum tamē habet posse omnino non peccare, vel non posse peccare, propter infirmitatem nondum perfectē absorptam, & propter gratiam nondum plenē consummatam: post confirmationem vero infirmitate penitus consumpta, & gratia consummata, nec vinci poterit, nec premi, & tunc habebit non posse peccare.

De corruptione liberi arbitrii per peccatum. H

Vnde manifestum est, quod præter alias pœnalitates pro peccato illo, incurrit homo pœnam in corruptione & depressione liberi arbitrii. Per illud nanque peccatum naturalia bona in ipso ho-
Lu. 4. 10
 mine corrupta sunt, & gratuita detracta. Hic est enim ille qui à latronibus vulneratus est & spoliatus. Vulneratus quidē in naturalibus bonis, quibus non est priuatus, alioquin nō posset fieri reparatio: Spoliatus verò gratuitis, quæ per gratiam naturalibus addita fuerant. Hæc sunt data optima, & dona perfecta, quorū alia sunt corrupta per peccatū, id est, naturalia, vt ingeniū, memoria, intellectus: alia subtracta, i gratuita, quanquam & naturalia ex gratia sint. Ad generalē Dei quippe gratiam pertinent. Sepe tamē huiusmodi fit distinctio, cum gratiæ vocabulum ad speciem, nō ad genus refertur. Corrupta est ergo libertas arbitrii per peccatū, &

Cap 30. ad
princip.

1. Pet. 2. d.

ex parte perdita. vnde August. in Ench. Libero arbitrio male vnus homo, & se perdidit & ipsum. Cum enim libero arbitrio peccaretur, victore peccato amissum est & liberum arbitrium. A quo enim quis deuictus est, huic seruus additus est. Ecce liberum arbitrium dicit hominem amisisse: nō quia post peccatum non habuerit liberum arbitrium, sed quia libertatem arbitrii perdidit: non quidē omnē, sed libertatem à miseria & à peccato.

De tribus modis libertatis arbitrii.

Est nanque libertas triplex, scilicet à necessitate, à peccato, à miseria. A necessitate, & ante peccatum, & post & que liberum est arbitrium. Sicut enim tunc cogi non poterat, ita nec modo. Ideo quæ voluntas merito apud Deum iudicatur, quæ semper à necessitate libera est, & nunquam cogi potest. Vbi necessitas, ibi non est libertas: vbi non est libertas, nec voluntas, & ideo nec meritum. Hęc libertas in omnibus est, tam in malis quam in bonis. Est & alia libertas, à peccato, scil. de qua dicit Apostolus, Vbi spiritus domini, ibi libertas. Et veritas in Evangelio, Si filius vos liberauerit, vere liberi eritis. Hęc libertas à seruitute peccati liberat, & seruos iustitiæ facit: sicut e conuerso seruitus peccati liberos iustitiæ facit. Vnde Apostolus. Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ. Et itē: Cū serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Hanc libertatem peccando homo amisit. Ideo quæ Aug dicit, quod homo male vrens libero arbitrio, & se perdidit, & ipsum: quia perdita est per peccatum libertas non à necessitate, sed à peccato. Qui enim facit peccatum, seruus est peccati.

Qui habet libertatem, scilicet, à peccato, & per quid.

Hanc libertatem quæ est à peccato, illi soli nūc habent, quos filius per gratiam liberat & reparat: nō ita quod penitus sint sine peccato in hac mortali carne, sed vt in eis peccatū nō domineretur neque regnet.

*De libertate
à peccato.*

2. Cor. 3. d.

Ioan. 8. c.

Rom. 6. d.

In ench. ca.

30. ad princ.

Augustin.

Ioan. 8. d.

net. Et hæc est vera & bona libertas, quæ bonâ parit seruitutem, scilicet iustitiæ. Vnde Augu. in ench. ^{Ionn. 8. Cap. 30. in medio.} ait, Ad iustitiam faciendam nõ erit aliquis liber, nisi à peccato liberatus, esse iustitiæ corpit seruus, & ipsa est vera libertas, propter recti facti lætitiã, simul & pia seruitus, propter præcepti obediẽtiam. Est alia libertas non vera, malę seruituti adiuncta, quæ est ad malum faciendum: vbi ratio dissentit à voluntate, iudicans non esse faciendum quod voluntas appetit: ad bonum vero faciendum, concordat ratio voluntati: & ideo ibi vera libertas est, & pia. De libertate, autẽ ad malum, & seruitute mala, ait Augu. in Ench. Serui ad dicti peccato, scilicet, quæ potest esse libertas, nisi quando eum peccare delectat. Liberaliter enim seruit, qui sui domini voluntatem libenter facit: ac per hoc ad peccandum liber est, qui peccati seruus est. ^{Ibid. ca 30. paulo superiorius. Cap. superiorius citato.}

Questio de libertate ad malum, an sit ipsa libertas liberi arbitrii, an alia. L

Hic quæri potest, Vtrum hæc libertas qua quis liber est ad malum, sit libertas arbitrii? Si. n. libertas arbitrii est, bonum quidem est: quia libertas arbitrii bonum naturale est. Quibusdam videtur quod sit ipsa libertas arbitrii, quæ semper bona est, sed propter peccati seruitutẽ ad malũ sit liberior & pronior, & ideo dicitur non esse vera libertas, quia ad malum est. Aliis autẽ videtur, quod hæc libertas ad malũ, quã sup. commemorauit Augu. nõ sit ipsa libertas arbitrii: sed sit quẽdã pronitas peccãdi, & curuitas quæ ex peccato est, & mala est.

Questio alia de libertate ad bonum. M

Similiter enim quæri solet. Vtrum illa libertas vera, quæ est ad iustitiam faciendam sit ipsa libertas arbitrii? Quidam dicunt illam eandem esse, sed reparatã per gratiã, qua iuuãte libera est ad bonũ: sine gratia vero nõ est libera ad bonũ. vnde Aug.

Aug.

Cap. 20. ad
finem.
Joan. 8. 6.

Aug. in Ench. Ista libertas ad benefaciendum, nunquam erit homini addicto, & vendito sub peccato: nisi eum redimat qui dicit: Si filius vos liberaverit: vere liberi eritis: Quod antequam fieri in homine incipiat, quomodo quisquam de libero arbitrio gloriatur, qui nondum est liber ad operandum bene? Ecce aperte ostendit liberum arbitrium per gratiam liberari, ut per illud bene operetur quis. Ideoque dicunt illam libertatem veram, quæ est ad bene faciendum, cuius supra meminit Aug. esse libertatem ipsam arbitrii gratia Dei libertatem & adiutam. Alii vero putant non esse ipsam arbitrii libertatem, sed aliam quandam: quæ ex gratia & libero arbitrio in mente hominis Deo operante, incipit esse cum reparatus est.

Certa determinatio utriusque quæst. quæ dicitur libertas ad bonum & malum esse libertas arbitrii. N

Verum nobis magis placet ut ipsa libertas arbitrii sit, & illa qua quis liber est ad malum, & illa qua quis liber est ad bonum faciendum: Ex causis enim variis sortitur diversa vocabula. Dicitur enim libertas ad malum faciendum, antequam per gratiam sit reparata: sed cum per gratiam fuit reparata, dicitur libertas ad bonum faciendum: quia ante gratiam libera est voluntas ad malum, per gratiam vero libera fit ad bonum. Semper ergo voluntas hominis aliquo modo libera est, sed non semper bona est. Nō. n. est bona nisi à peccato liberata: est tamen à necessitate libera. Vnde Aug. in lib. de gratia & libero arbitrio. Semper in nobis voluntas libera est, sed nō semper bona est. Aut n. libera est iustitiæ, quādo servit peccato, & tunc est mala: aut à peccato libera est, quando servit iustitiæ, & tunc est bona.

De libertate à miseria. O

Est iterum libertas à miseria: de qua Apostolus ait: Et ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis

Ad Valer-
tinū in me-
dia c. 13. in
Tom. 7.

Rom. 8. d.

tionis in libertatem gloriae filiorum Dei: Hanc libertatem habuit homo ante peccatum, quia omni carebat miseria, & nulla tangebatur molestia: & plenius habebit in futura beatitudine, ubi miser esse non poterit, sed in hac vita, quae est inter primum peccatum & ultimam confirmationem, nemo à miseria liber est: quia poena peccati non caret.

Repetit de corruptione liberi arbitrii, ut addat alia. F

Ex praedictis iam apparet, in quo per peccatum sit imminutum vel corruptum liberum arbitrium: quia ante peccatum nulla erat hominidifficultas, nullumque impedimentum de lege membrorum ad bonum, nulla impulsio vel instigatio ad malum. Nunc autem per legem carnis ad bonum impeditur, & ad malum instigatur: ut non possit velle & perficere bonum, nisi per gratiam liberetur & adiuvetur: quia ut ait Apost. Peccatum habitat in carne. Liberum ergo arbitrium cum sem-

Rom. 7. 6.

per & in singulis sit liberum, non est tamen pariter liberum in bonis & in malis, & ad bona & ad mala. Liberior est enim in bonis, ubi liberatum est: quam in malis, ubi liberatum non est: Et liberius est ad malum, quod per se potest: quam ad bonum, quod nisi gratia liberetur & adiuvetur non potest.

De libertate quae fit ex gratia, & quae ex natura. Q

Libertas ergo à peccato & à miseria, per gratiam est: libertas vero à necessitate, per naturam. Vtranque libertatem, naturae scilicet, & gratiae, notat Apostolus cum de persona hominis non redempti ait, Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio, ac si diceret, habeo libertatem naturae, sed non habeo libertatem gratiae: ideo non est apud me perfectio boni. Nam voluntas hominis quam naturaliter habet, non valet erigi ad bonum efficaciter volendum vel opere implendum, nisi per gratiam liberetur & adiuvetur. Liberetur quidem, ut velit:

Rom. 9. 1.

& ad-

Rom. 9. c.

& adiuuetur, vt perficiat. Quia, vt ait Apostolus. Non est volentis velle, neque currentis currere, id est, operari: sed miserentis Dei, qui operatur in nobis velle & operari bona: cuius gratiam non aduocat hominis voluntas vel operatio, sed ipsa gratia voluntatem præuenit, præparando vt velit bonum, & præparatam adiuuat vt perficiat.

DE GRATIA OPERANTE ET
cooperante.

DISTINCT. XXVI. A

De lib. a. bi-
trio compa-
rato ad auxi-
liū gratia.
Ad Valen-
tinū. ca. 17.
tom. 7.

† Aug. super
illud Rom.

Rom. 9. c.

HÆc est gratia operans & cooperans. Operans enim gratia præparat hominis voluntatem, vt velit bonum: Gratia cooperans adiuuat ne frustra velit. Vnde Aug. in lib. de gratia & libero arbitrio, Cooperando Deus in nobis perficit, quod operando incipit: quia ipse, vt velimus, operatur incipiēs, qui volentibus cooperatur perficiens. Vt ergo velimus operatur. Cum autem volumus, & sic volumus vt perficiamus, nobis cooperatur: & tamen sine vllō vel operante vt velimus, vel cooperante cū volumus bona pietatis opera: nihil valemus. Ecce his verbis satis aperitur, quæ sit operans gratia, & quæ cooperans. Operans enim gratia est, quæ præuenit voluntatē bonam: ea. n. liberatur & præparatur hominis voluntas, vt sit bona bonumq; efficaciter velit. Cooperans vero gratia voluntatē iam bonam sequitur adiuuando. Vnde Aug. cōtra Iulianū hereticū, qui bonā voluntatem ex libero arbitrio tantū esse dicebat, atq; hominē per liberū arbitriū posse bonum velle & operari sine gratia asserbat, ait. Apertam de commendatione gratiæ Apost. sententiam protulit, cum ait. Nō est volentis neq; currentis, sed Dei miserentis. Hæc si attenderes Iuliane, nō extēderes cōtra gratiam merita voluntatis humanæ. Non enim ideo miseretur De⁹ alicuius, quia voluit & eucurrit: sed ideo